

AVLIVING AV STORFE PÅ GÅRDEN

Storfe med sykdommer og skader som ikke kan eller skal behandles skal avlives så raskt som mulig slik at dyret slipper å lide. Dette er lovfestet. I akutte situasjoner hvor tilkalling av veterinær eller nødslakter vil ta for lang tid, skal du eller noen på gården kunne utføre avliving selv.

Bedøving og fiksering

Alle dyr skal bedøves før avliving. I praksis er en godt vedlikeholdt boltipistol beste alternativ, og alle produsenter bør ha en slik.

God effekt av boltipistol forutsetter riktig ammunisjon, riktig treffsted, riktig vinkel og godt vedlikehold. For å være sikker på at du treffer på rett sted, må dyrets hode være rolig. Dyr som er vant til grime kan fikseres med grimetau. Alternativt kan man skyte et dyr mens det står og spiser eller bruke grunder for å begrense muligheter for bevegelse.

Valg av våpen og ammunisjon

Det finnes flere produsenter av boltipistoler. Blitz og Dick er rimelige og lette å få tak i. Med unntak for gamle eller store dyr, er et våpen fra Blitz eller Dick med rett ammunisjon effektivt. Vedlikehold av boltipistol innebærer at du åpner våpenet og tørker bort krutt slam etter bruk. Buffer og fjær bør skiftes ut etter 10-12 skudd, fjær bør strekkes litt etter 5 skudd.

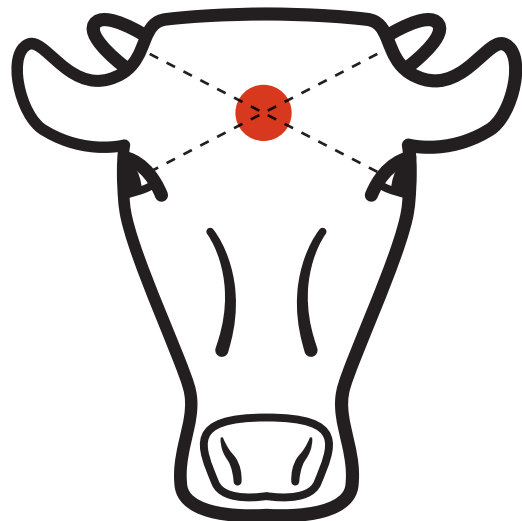
Ved avliving av gamle eller store dyr, bør det brukes hagle. Hagle avfyres mot samme treffpunkt som en boltipistol, men **på 5-25 cm avstand**. Å bruke hagle innebærer større risiko for personer i nærheten, og hagl kan gjenfinnes i kjøttet dersom skrotten skal brukes. Våpenet skal kun brukes av kyndige personer, fortrinnsvis i omgivelser med liten risiko for rikosjetter.

Treffpunkt

På storfe er treffpunktet innenfor en radius på 2 cm fra skjæringspunktet mellom to linjer trukket fra hornbasis på en side til midt på øyet på motsatt side. På store og gamle dyr skal man skyte ca 1 cm til siden for midtlinjen, for å unngå hard forbeiningskam.

Ved tegn på dårlig bedøving- Skyt på nytt med en gang! Sikt innenfor den markerte sirkelen, men så langt unna første treffpunkt som mulig innenfor sirkelen som beskrevet over.

Boltipistolen skal alltid være i kontakt med dyrets hode når man fyrer av, og våpenet skal holdes i 90 graders vinkel mot hodet. Hagle må **ikke** plasseres inntil dyrets hode. Det kan føre til løpssprengning.

Treffpunktet bør ligge i øvre halvdel av markert punkt, ca. 1 cm til side for midtlinjen. Markert punkt har en diameter på 4 cm.

Dyrekategori	Våpen	Ammunisjon
Kalv < 90 kg	Blitz	Blitz grønn 9 mm
Mellomkalv	Blitz	Blitz gul 9 mm
Kyr og okser	Blitz	Blitz rød 9 mm
Gamle dyr / store okser	Hagle på 5-25 cm avstand eller kontakt nødslakter	NB! HMS

Dyrets reaksjoner

Når et dyr treffes av et kraftig slag på rett sted, faller det umiddelbart sammen med et stivt blikk. Dyret slutter å puste og ligger først stille med opptrukne bakbein, frambeina strekkes langsomt ut. Deretter kan dyret få kloniske krampes, med mer eller mindre kraftig sparking og eventuelt hodebevegelser. Hvor mye og hvor lenge et dyr sparker varierer.

Tegn på at et dyr er godt bedøvet:

- Dyret faller umiddelbart sammen med stiv krampes, etterfulgt av sparking
- Ingen pusting
- Stivt blikk
- Ingen reaksjon om du tar på øyeeplet
- Slapp kjeve
- Tungen kan henge ut

Tegn på at dyret ikke er godt bedøvet:

- Ingen krampes, men sparking rett etter skudd
- Pusting
- Øynene ruller bakover eller er halvåpne
- Reaksjon ved berøring av øyet
- Spontan blunking
- Stønning, brøling
- Opprettingsrefleks; dyret forsøker å reise seg eller trekker hodet inn mot brystet

Avliving/avblødning

Dyr som er skutt med boltspistol vil normalt ikke komme til bevissthet igjen dersom man har truffet riktig og ødelagt kritiske områder i hjernen. Det er likevel alltid en viss risiko for oppvåkning fordi hjertet fortsetter å slå. Forskrift om avliving av dyr krever derfor at du skal avblø dyret så raskt som mulig, selv om du ikke skal bruke slaktet.

Dersom du har truffet riktig, vil dyret ligge stille de første sekundene etter skuddet. Deretter vil mange dyr få kraftige krampes med sparking (drektinge dyr har ofte ekstra kraftige krampes). Stikking bør derfor skje raskt, eventuelt av en annen person som står klar med skarp kniv. Storfes bør avbløses ved bryststikk. Bruk en kniv med langt og skarpt blad, og stikk inn i forkant av brystbeinet og inn mot hjertet slik illustrasjonen viser. Beveg kniven litt opp og ned for å sikre avblødning. Dette kan være vanskelig å få til på dyr som ligger. Alternativt skjær over halsen fra øre til øre, like bak underkjeven, slik illustrasjonen viser. For å kutte halspulsårene, skal du skjære nesten helt inn til nakkevirvlene. Uansett trenger du en skarp kniv.

Dersom du ser at det dannes blodkoagler (klumper av stivnet blod) i enden av de kuttete blodårene, må du skjære en gang til.

BSE/meldeplikt

Det er varslingsplikt til Mattilsynet når storfe over 24 måneder er selvdøde eller avlives uten å gå til human konsum. Alle slike dyr blir BSE-testet. Dette er en viktig del av overvåkingsprogrammet for kugalskap.

Kadaverhåndtering

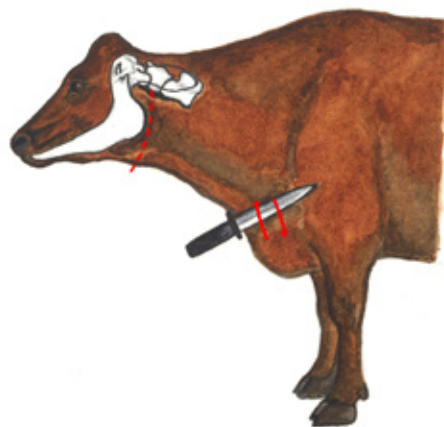
Selvdøde dyr og dyr som avlives på gården, skal IKKE graves ned. De skal hentes av en kadaverbil og gå til destruksjon.

Før dyret hentes er det viktig å dekke til kadaveret godt, slik at gnagere og fugler ikke kommer til.

Forsiktighetsregler

- Skytevåpen skal alltid behandles med forsiktighet og av kyndige personer.
- Fjern alle dyr og personer uten en rolle i avlivingsprosessen
- Våpenet/boltspistol skal alltid peke bort fra en selv og andre mennesker
- Avliving ved bruk av våpen med fritt prosjektil skal helst skje utendørs pga. fare for rikosjetter
- Både den som skyter og den som fikserer skal stå foran dyret
- Etter bruk skal våpenet/boltspistol rengjøres
- Våpen og ammunisjon skal oppbevares tørt og forsvarlig

HUSK: Krampene som opptrer etter bevissthetstapet kan være voldsomme og sparkene er svært kraftige. De kan påføre et menneske store skader.

Illustrasjon av kutting av halspulsårer og bryststikk.

Illustrasjon: Vibeke Tømmerberg

Animalia AS

Lørenveien 38

Postboks 396 Økern

0513 Oslo

Telefon: 23 05 98 00

E-post: animalia@animalia.no

animalia.no